

Aspect of African culture demonstrating its importance in kikuyu

Ūcunguzi ūyū wīhūthīra ūndū ūrīa mītugo na mīrūgamo ya gīkūyū (African cultural values) igīrī na ūhoro mūnene thīinī wa kūhingia ūiguano wa andū, kūrūmīrīra ūndūgū wa ūtūuro (identity), na gūthondeka maendeleo marīa marīna gīthima, kūrīa gūkūrūma gūhūthīra ūmenyithia wa ūtūuro wa andū-a-nja (gender awareness) thīinī wa rūrīrī rūa Africa. Mūtugo wa Africa wīrītie mūno thīinī wa mītūuro, mīciarīro, na mītugo ya gūtūura hamwe, iria igūthondeka ūiguano wa andū, ūthūmīri, na mītugo ya gīthima. Mīrūgamo ūno—ta **ubuntu** (īrīa ūhūthīra atī andū nīamūndū hamwe, na gūtūura na ūrīa mūnene wa gūthīna), gūtūura hamwe ta mūciī, gūtīa athuri, na gūtūura na wīra wa hamwe—nīyo yathondekire ūiguano, kūiguana kwa andū, na ūndūgū mūnene wa kūmenyithia atī tūrī hamwe, kuuma rūciaro rumwe nginya rūngī.

O na kana mītugo ūno yathondekire kūhonokia ūiguano na gūtīa andū kwa mīaka mīngī, mītugo ingī ya gīkūyū nīyarehithirie ūthūngūri wa andū-a-nja, gūtindīkīra atumia na airītu gūhingia thūkūma, ūthūmīri, na wīra wa gūkūrūma mūno (uchumi). Mītugo ūrīa yareheirwo na mīrūgamo ya andū-a-ira (patriarchal), rīrīa ingī yathondekire kana gūkūrūma gūkūrūka kūrīa gūhingia mūno mūtharaba wa colonial, nītūrīre gūtindīkīra atumia gūkūrūma thī, gūhingia ūthūmīri wa kūamua maūndū, na gūtūura na mīrīrīro, ūndū ūrīa wathūkirie maendeleo ma rūrīrī rūothe.

Muhtasari ūyū wamenyithia atī nīkwagīrīre kūrī na mūtharaba wa gūtūura hamwe kūhonokia mūtugo wa gīkūyū na kūhingia ūiguano wa andū-a-nja na andū-a-rūme (gender equality). Atheru a maūndū ma gīthomo na mītharaba ya Africa marīa maingi makuuga atī rūrīrī rwa Africa rwa mbere wa colonial rwathondekire wīra wa andū-a-nja na andū-a-rūme ūrīa wathondekire gūtūura hamwe—kūrīa mūndū na mūndū aarī na wīra wake, no wīra ūcio wathomithirwo ta ūrī na gīthima kimwe—na atī ti ūthūngūri wa gūtūura mūndū ūmwe igūrū rīa ūngī. Gūcokia mūtharaba ūyū wa gūtūura hamwe na kūheana gīthima kimwe kūrī wīra wa andū othe nīgūhota gūcokia ūiguano na kūrūmīrīra ūtūuro ūrīa wathondekire rūrīrī rwa tene.

Ūmenyithia wa ūtūuro wa andū-a-nja nīūhūthīra gūtūura na ūrīa mūnene wa gūtīana, gūheana wīra, na kūheana mathūkūma mangī kūrī andū-a-nja na andū-a-rūme. Rīrīa rūrīrī rūmenyithia gīthima kīa andū othe eerī, rūthondekaga mīciī ya hinya, rūgūthondeka kūamua maūndū ma gīthima, na rūgūkūrūma maendeleo ma ūtūuro na uchumi. Kwa mūhiano, kūhingia hinya atumia thīinī wa kūrima, thūkūma, na ūthūmīri nīgūcokereria mītharaba ya maendeleo marīa marīna gīthima (sustainable development goals), gūkūrūma ūkūrū,

gütindikira ūthükü, na kuteithia kühonokia thi, küría gúcokereria mütugo wa gütüüra hamwe wa Africa.

Nī ūndü ūcio, gühingia ümenyithia wa ūtūro wa andü-a-nja thiiní wa mítugo ya Africa níkwa gíthima muno thiiní wa gúthondeka rüríri rüríri rüríri na andü othe, rüríri na ūiguano, na rükürü. Üyü níwíra wa kürora mütugo wa tene na maithori—kühonokia maündü mega ta gütüüra hamwe na gütíia andü, no gühindüra kana gütigana na mítugo ūrúa ūhüthíra ūhüthíra—küría gühüthíra thüküma, mítharaba ya ūthümíri (ta **Maputo Protocol**), ūhoro hamwe na athamaki a mítugo, na njíra cia kühingia andü othe, iria igütíia mütugo wa gíkuyü no itahüthíra ūrúa wa andü. Na kühingia ūiguano wa andü-a-nja na andü-a-rüme thiiní wa ngano na ūhoro wa mütugo, Africa nígúhota gúthíi mbere kürí maendeleo marí marí na gíthima, rüríri gütüüra gühonokia mütüüro wake münene na ūndügü wa gütüüra hamwe.